

# Työkalupakki yrityksille työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjuntaan:

## FLOW – tutkimushankkeen tulosten esittely

AVI-info rakennusalan toimijoille

29.10.2020

Online

Anni Lietonen ([anni.lietonen@om.fi](mailto:anni.lietonen@om.fi))

[www.heuni.fi](http://www.heuni.fi)

Twitter:

@heuni\_institute

@AnniMesimarja

h e u n i

The logo graphic consists of a thick black horizontal line with a small black dot centered underneath it. Below the dot is a small grey square.

**Visio:** HEUNI tekee urauurtavaa tutkimusta, jolla vaikutetaan kansalliseen, eurooppalaiseen ja Yhdistyneiden kansakuntien kriminaalipolitiikkaan

**Perustehtävä:** Tutkimuksen tekeminen; tiedonkeruu, tiedon välittäminen, julkaiseminen ja levittäminen; sekä seminaarien, konferenssien ja kokousten järjestäminen.



HEUNI toimii **oikeusministeriön alaisuudessa** itsenäisenä virastona, tehden tutkimus- ja kehittämistyötä.

HEUNI on **YK:n kriminaalipoliittisen instituuttiverkoston** Euroopan alueellinen toimija.

h e u n i



# HEUNIN TUTKIMUSALUEET



## SUKUPUOLISTUNUT VÄKIVALTA

Maahanmuuttajanaisten  
kokemukset sukupuolistuneesta  
väkivallasta.



## IHMISKAUPPA

Mm. ihmiskaupan lapsiuhrien  
tilanne Suomessa sekä  
(pakko)avioliitto ihmiskaupan  
muotona.



## YRITYSVASTUU

Yritysten sosiaalisen  
vastuun parantaminen ja  
alihankintaketjuissa  
tapahtuvan hyväksikäytön  
ennaltaehkäisy.



## HARMAAN TALOUDEN TORJUNTA

Työvoiman hyväksikäyttöön  
liittyvät talousrikokset ja  
rahavirrat.



## KORRUPTIO

Korruptioindikaattorien  
kehittäminen, joiden avulla  
voidaan seurata korruption  
esiintyvyyttä Suomessa.



## YK-YHTEISTYÖ

YK:n instituutti-verkosto  
(PNI)  
Verkkokurssi YK:n  
kriminaalipoliittisesta  
ohjelmasta.

# Mitä on hyväksikäyttö ja ihmiskauppa?

h e u n i



# Mitä on työperäinen hyväksikäyttö?

*Ei makseta ilta-, ylityö ja viikonloppulisiä*

Työolosuhteisiin liittyvä painostus **Palkkojen pidättäminen**

**Ylipitkät  
työpäivät**

**Alipalkkaus**

Seksuaalinen  
väkivalta tai sillä  
uhkaaminen

Ylisuuret kuljetusmaksut **Ylisuuret tai laittomat rekrytointimaksut**

Kanssakäymisen estäminen muiden ihmisten kanssa

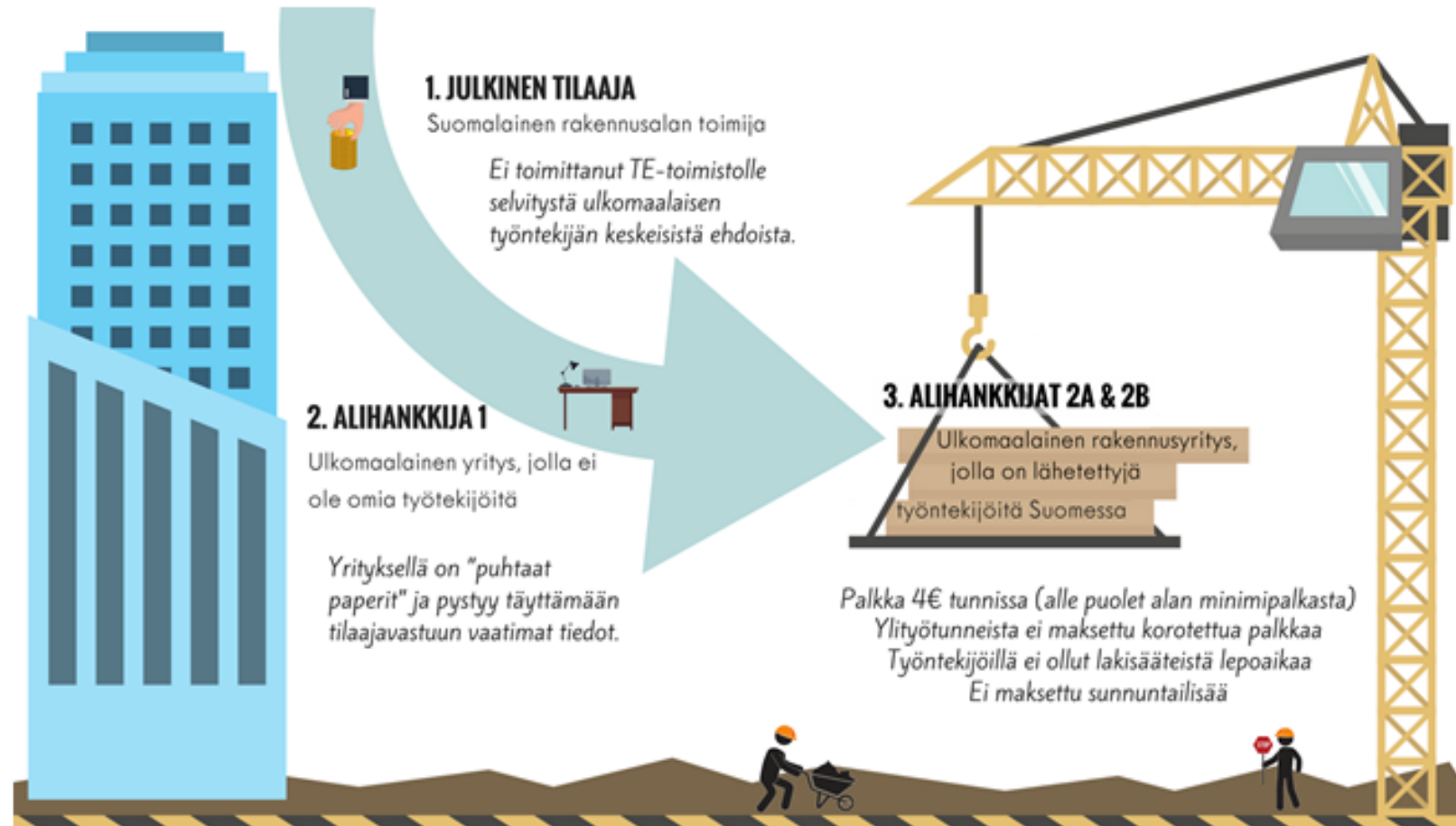
**Henkilöllisyystodistuksen poisottaminen**

**Työntekijän  
liikkumisen  
rajoittaminen**

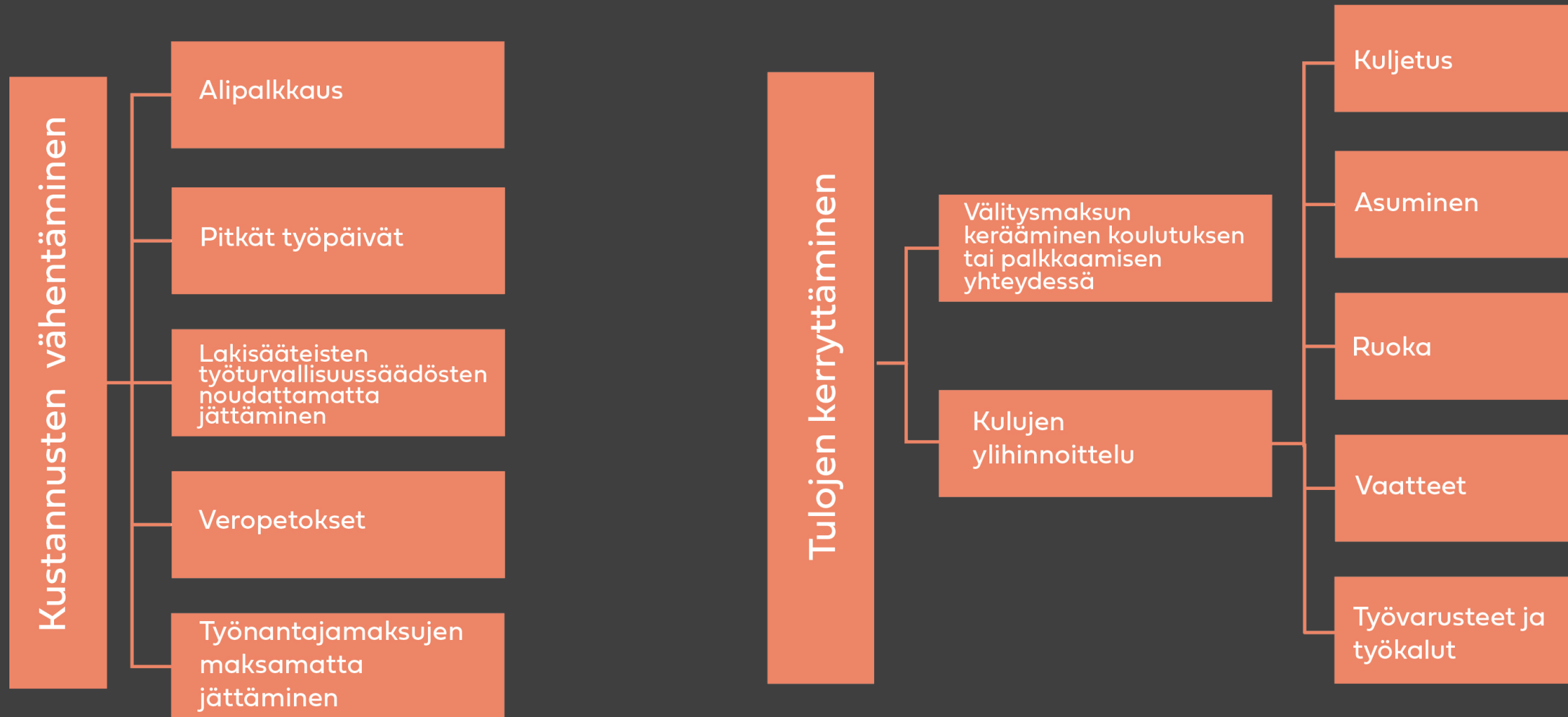
*Fyysinen väkivalta tai sillä uhkaaminen*

# Alihankintaketjuissa tapahtuva hyväksikäyttö

## Esimerkki rakennusalalta työperäisestä hyväksikäytöstä



# Laitillinen yritystoiminta voi kätkeä sisäänsä hyväksikäyttöä ja muita talousrikoksia



**Miten yritykset voivat torjua  
hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa?**

h e u n i





# EU-rahoitteinen FLOW-projekti 2018-2020

“Flows of illicit funds and victims of human trafficking: uncovering the complexities”



Työkalupakin  
kieliversiot:  
ENG, LV, EE, BG, FI

FOKUKSESSA IHMISKAUPAN JA  
TALOUSRIKOLLISUUDEN LINKIT  
SUOMI, VIRO, LATVIA, BULGARIA

## Työkalupakki yrityksille työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan ennaltaehkäisemiseksi

Navigoi kohti vastuullista toimitusketjua



### Riskienarvioinnin työkalu

Jotta yrityksesi pystyisi noudattamaan asianmukaista huolellisuutta, tulee ensin tunnistaa toiminnan alueet, joissa hyväksikäytön riski on korkea. Sisältää helppokäyttöisen tarkistuslistan riskien kartoittamiseen.



### Strategiatyökalu

Laadi yrityksellesi selkeä työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan vastainen strategia jalkauttaen toimenpiteet myös olemassa oleviin sisäisiin ohjeistuksiin ja toimintamalleihin. Sisältää yhdeksän suositusta vastuullisuutta korostavaan yritystoimintaan.



### Kumppanien arviointityökalu

Tutustu yrityksesi kumppaneihin varmistaaksesi, etteivät ne ole osallisia hyväksikäyttöön tai rikolliseen toimintaan. Sisältää kysymyslistan potentiaalisten liikekumppanien arviointiin keskustelujen kautta.



### Sopimustyökalu

Sisällytä sopimuksiisi alihankkijoiden ja muiden kumppanien kanssa vakioehtoja, joilla selkiytät osapuolten velvoitteita ja vaatimuksia. Sisältää neljä askelta strategian saattamiseksi kirjalliseen muotoon.



### Työpaikan arviointityökalu

Valvo alihankkijoiden toimia ja työoloja tekemällä tarkastuksia. Sisältää ohjeet tarkastusten suunnittelua ja toteuttamista varten, sekä listan kysymyksiä, joiden avulla keskustella ulkomaalaisten työntekijöiden kanssa kartoittaaksesi riskejä, jotka altistavat työntekijöitä hyväksikäytölle ja ihmiskaupalle.



# Viisi työkalua työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjuntaan

Vastuullisuuteen käytetyt resurssit maksavat itsensä takaisin pitkällä tähtäimellä.

Riskienhallinta on kustannustehokasta, se parantaa mm. työturvallisuutta, tuottavuutta ja asemaa kilpailussa koulutetuista työntekijöistä, sekä **ennen kaikkea edistää ulkomaisten työntekijöiden oikeuksia ja tasavertaista kohtelua.**

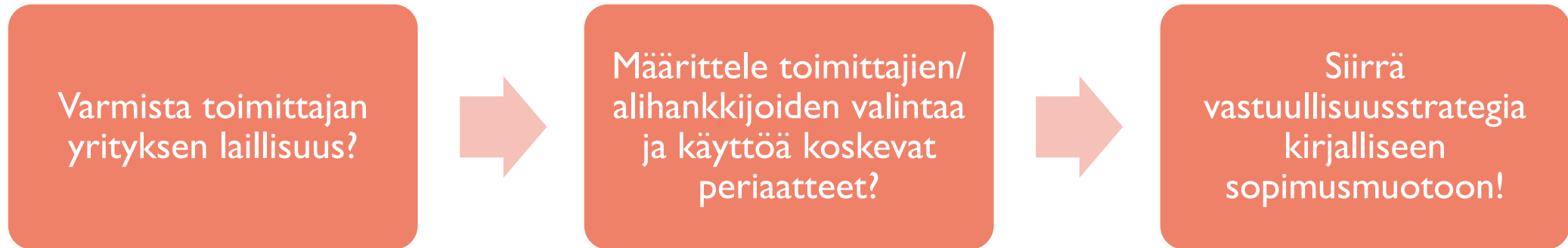
# Kumppanien arviointityökalu lisää tuntemusta alihankkijoista

---

- Tietoa yrityksen/työvoiman rakenteesta, käytetäänkö henkilöstö- ja rekrytointipalveluja, kuinka ne valitaan, onko toimintaohjeita tai strategioita hyväksikäytön ehkäisemiseksi, valitusmekanismieja tai eettisiä ilmoituskanavia, matkajärjestelyjen hoitaminen, rekrytointipalkkiot?
- Onko kaikkia työntekijöitä tiedotettu kohdemaan yleisistä työehdoista ja oikeuksista työskentelymaassa ennen töiden aloittamista? Kuinka varmistatte, että työntekijät ovat ymmärtäneet? Esim. TES:n mukaista palkkaa ja ylityökorvauksia sekä oikeudesta liittyä ammattiliittoon.
- Miten majoitus järjestetään ja kuinka työntekijöiden työmatkat kohdemaassa on järjestetty?

# Sopimustyökalulla kumppanien velvoitteet selkeäksi

---



- Nollatoleranssi hyväksikäyttöön ja ihmiskauppaan? Oikeus irtisanoa sopimus, jos ehtoja ei noudateta?
- Onko alihankkijan luvallista ketjuttaa ja jos on, niin millä ehdoilla, vaatimuksilla ja velvollisuuksilla? Kuka valvoo toimintaa?
- Kielto veloittaa rekrytointipalkkioita?
- Velvoitteet korjata alihankinnassa esiintyvät sopimusrikkomukset?
- Oikeus haastatella työntekijöitä työolosuhteisiin liittyen ilman työnantajalla ilmoittamista

# Työpaikan arviointityökalu tehostaa valvontaa käytännön tarkastustoimenpiteillä

---

- Sisältää ohjeet toteuttaa suoria arviontikeskusteluja työntekijöiden kanssa - suunnitteluvaiheesta aina arviointiin sekä jatkotoimenpiteisiin, jos ongelmia havaitaan.
- Työpaikka-arvioinnissa huomioitavia seikkoja → **do no harm approach**:
  - a) Selvitä viestinnän edellytykset,
  - b) lisää luottamusta kertomalla motiivisi,
  - c) luo turvallinen tila, esitä kysymyksiä ja kuuntele,
  - d) informoi, lisää tietoa oikeuksista ja tuen mahdollisuuksista,
  - e) katso syvälle rakenteisiin ja
  - f) raportoi sekä kommunikoi työntekijöille ja kumppaneille – **työntekijän ehdoilla uhrien oikeudet huomioonottaen.**

# YHTEENVETONA:

## Mitä yritykset voivat tehdä? Mm.

Kun yritys pitää huolta siitä, että ulkomaisia työntekijöitä kohdellaan samoin kuin yrityksen omia työntekijöitä, torjutaan kerrostuneita työmarkkinoita, harmaata taloutta ja vakavaa hyväksikäyttöä, joka voi olla ihmiskauppaa.

- Kehittää strategisen lähestymistavan ja ohjeistukset henkilökunnalle sekä kumppaneiden väliseen yhteistyöhön – ja viestii siitä avoimesti.
- Lisätä henkilökunnan tietoisuutta hyväksikäytön tunnusmerkeistä
- Lisätä tuntemustaan alihankkijoista ja partnereista
- Selkiyttää osapuolten velvoitteita sopimusten ehdoilla
- Valvoa työoloja ja luoda mahdollisuuksia vuorovaikutukseen eettisten ilmoituskanavien kautta
- Vahvistaa yhteistyötä viranomaisten välillä – esim vihjetiedon jakaminen

# Lisämateriaaleja ja linkkejä

h e u n i





# Infovideot työntekijöille oikeuksistaan 16 eri kielellä

<https://www.riku.fi/fi/erilaisia+rikkosia/tyovoiman+hyvaksikaytto/>

<https://www.youtube.com/watch?v=rX9lleGlzg0&feature=youtu.be>



[Työsuojeluhallinnon lehtinen ulkomaalaisena työntekijänä Suomessa:](https://www.tyosuojelu.fi/documents/14660/2426906/Ulkomaalaisena+tyontekijn+Suomessa+netti.pdf)

<https://www.tyosuojelu.fi/documents/14660/2426906/Ulkomaalaisena+tyontekijn+Suomessa+netti.pdf>

[Rakennusteollisuuden lista muistilista ulkomaalaiselle työntekijälle:](https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Tyoelama/Tietoja-tyovoimasta-rakennusalalla/Tyovoima-rakennusalalla/Muistilista-ulkomaiselle-tyontekijalle/)

<https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Tyoelama/Tietoja-tyovoimasta-rakennusalalla/Tyovoima-rakennusalalla/Muistilista-ulkomaiselle-tyontekijalle/>



# OPAS YRITYKSILLE JA TYÖNANTAJILLE RISKIENHALLINTAAN ERITYISESTI ALIHANKINTAKETJUISSA



TYÖVOIMAN HYVÄSIKÄYTÖN JA  
IHMISKAUPAN ENNALTAEHKÄISY SUOMESSA

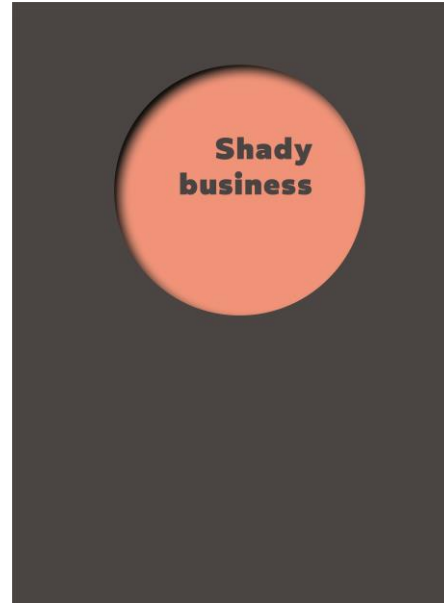
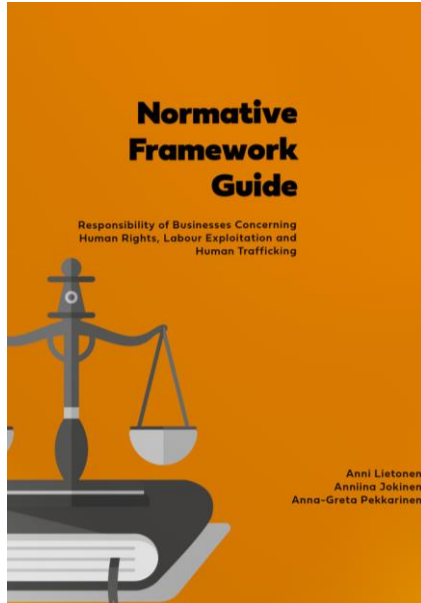
## Lisää materiaaleja 1/2

[HEUNI Guidelines](#) Julkaistu 2019 STM:n ja Pohjoismaisen ministerineuvoston tuella. Opas suomeksi ja ruotsiksi: [FIN](#) & [SWE](#))

Yhteistyössä mukana työsuojelu ja suomalaiset yritykset

Tarkoitettu proaktiiviselle yrityksille, jotka haluavat ennakoida riskejä

Perustuu Tanskalaiseen julkaisuun aiheesta [Guidelines](#) (Danish Centre against Human Trafficking)



# Lisää materiaaleja 2/2:

## HEUNI:n tutkimukset:

- [Ehdoilla millä hyvänsä \(2011\) –tutkimus](#)
- [Ravintola- ja siivousalututkimus \(2013\) ja ohjeistus työnantajille ja rekrytointiin](#)
- [Lumeavioliittojen ja ihmiskaupan väliset linkit \(2016\)](#)
- [Ulkomaisten työvoiman hyväksikäyttö yhteisörikoksena ja rakenteellisenä ongelmana \(2016\)](#)
- [Laivayhtiöiden rooli ihmiskaupan tunnistamisessa ja ehkäisyssä \(2016\)](#)
- [Opas hyväksikäytön ennaltaehkäisyyn \(2018\)](#)

## FLOW-projektin materiaalit:

- [Shady business 2019](#) (also in [FIN](#))
- [Toolkit for prevention of labour exploitation and trafficking 2020](#)
- [Normative Guide 2020 & Policy Brief – tiivistelmä sekä suositukset](#)

## FIBS webinaari yrityksille työperäisestä hyväksikäytöstä ja ihmiskaupasta 2019 -

Anni Lietonen and Natalia Ollus: [http://bit.ly/opas\\_webinar](http://bit.ly/opas_webinar)

[Blog post by Anniina Jokinen about the business model of labour exploitation and human trafficking](#)







# Keep in touch!

---



europainstituteheuni



@heuni\_institute  
@AnniMesimarja



heuni.fi

[anni.lietonen@om.fi](mailto:anni.lietonen@om.fi)